

IMLO VA PUNKTUATSIYA SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA
INNOVATSION YONDASHUVLAR

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К ПОВЫШЕНИЮ ОРФОГРАФИЧЕСКОЙ
И ПУНКТУАЦИОННОЙ ГРАМОТНОСТИ

INNOVATIVE APPROACHES TO IMPROVING SPELLING AND
PUNCTUATION LITERACY

Usmonova Sabina Botir qizi

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti

Ona tili va adabiyoti ta'limi yo'nalishi 4-bosqich talabasi

Usmonovasabina212@gmail.com

Tel: +998937367400

Annotatsiya: Ushbu maqolada imlo va punktuatsiya savodxonligini oshirishda zamonaviy innovatsion yondashuvlarning samaradorligi ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot multisensorli mashqlar, interfaol o'yinlar, pedagogik texnologiyalar, raqamli vositalar (imlo tekshiruvchi dasturlar) hamda o'z-o'zini baholash strategiyalariga asoslangan. O'zbekiston umumta'lim maktablarida o'tkazilgan tajriba-sinov ishlari va mahalliy ilmiy manbalar tahlili natijalariga ko'ra, ushbu yondashuvlar o'quvchilarning imlo savodxonligini o'rtacha 25–35 foizga oshirishi, o'quv motivatsiyasini kuchaytirishi hamda yozma nutq ko'nikmalarini rivojlantirishi aniqlangan. Maqolada boshlang'ich va o'rta ta'lim bosqichlarida innovatsion texnologiyalarni joriy etish bo'yicha amaliy-metodik tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: imlo savodxonligi, punktuatsiya savodxonligi, innovatsion yondashuvlar, interfaol metodlar, multisensorli ta'lim, pedagogik texnologiyalar, ona tili o'qitish metodikasi, raqamli vositalar, o'z-o'zini baholash.

Аннотация: В статье научно анализируется эффективность современных инновационных подходов к повышению орфографической и пунктуационной грамотности. Исследование основано на использовании мультисенсорных упражнений, интерактивных игр, педагогических технологий, цифровых средств (программ проверки орфографии), а также стратегий самооценки. Результаты экспериментальных работ, проведённых в общеобразовательных школах Узбекистана, и анализ местных научных источников показали, что данные подходы

способствуют повышению уровня орфографической грамотности учащихся в среднем на 25–35 процентов, усилению учебной мотивации и развитию письменной речи. В статье представлены практико-методические рекомендации по внедрению инновационных технологий на начальном и среднем уровнях образования.

Ключевые слова: орфографическая грамотность, пунктуационная грамотность, инновационные подходы, интерактивные методы, мультисенсорное обучение, педагогические технологии, методика преподавания родного языка, цифровые средства, самооценка.

Abstract : This article provides a scientific analysis of the effectiveness of modern innovative approaches to improving spelling and punctuation literacy. The study is based on multisensory exercises, interactive games, pedagogical technologies, digital tools (spelling checker programs), and self-assessment strategies. The results of experimental research conducted in general secondary schools of Uzbekistan, along with an analysis of local academic sources, demonstrate that these approaches increase students' spelling literacy by an average of 25–35 percent, enhance learning motivation, and develop written communication skills. The article offers practical and methodological recommendations for integrating innovative technologies into primary and secondary education.

Keywords: spelling literacy, punctuation literacy, innovative approaches, interactive methods, multisensory learning, pedagogical technologies, native language teaching methodology, digital tools, self-assessment.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida imlo va punktuatsiya savodxonligi o'quvchilarning yozma nutq madaniyatini shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu ko'nikmalar fikrni aniq va mantiqiy ifodalash, yozma muloqot samaradorligini oshirish hamda o'quvchilarning umumiy savodxonlik darajasini ta'minlashga xizmat qiladi. O'zbekiston ta'lim standartlarida imlo qoidalari va tinish belgilarini o'rganish boshlang'ich va o'rta ta'lim bosqichlarida asosiy yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan.

Shu bilan birga amaliyot shuni ko'rsatadiki, an'anaviy ta'lim metodlari — qoidalarni yodlash, diktant va mashq asosida ishlash — har doim ham kutilgan natijani bermaydi. Tadqiqotlar natijalariga ko'ra, o'quvchilarning yozma ishlarida imlo va punktuatsiya xatolari ulushi ayrim hollarda 40–50 foizgacha yetishi mumkin, bu esa yozma nutq sifati pasayishiga olib keladi⁹⁵.

Mazkur maqolada imlo va punktuatsiya savodxonligini oshirishda innovatsion yondashuvlar – multisensorli mashqlar, interfaol o'yinlar, raqamli vositalar va o'z-o'zini

⁹⁵ Shaxmurodova D.A. Boshlang'ich ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalar orqali o'quvchilar savodxonligini oshirish metodikasi: magistrlik dissertatsiyasi. – Qarshi, 2024. – 45–47-betlar.

baholash texnologiyalarining samaradorligi tahlil qilinadi. Ushbu yondashuvlar o'quvchilarni faollikka undaydi, o'rganilayotgan bilimlarni real nutqiy vaziyatlarda qo'llash imkonini yaratadi hamda yozma savodxonlikni kontekstda rivojlantirishga xizmat qiladi.

Mahalliy ilmiy adabiyotlarda imlo va punktuatsiya savodxonligini oshirish masalasi keng o'rganilgan. Shaxmurodova boshlang'ich ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalar orqali o'quvchilar savodxonligini oshirish metodikasini tahlil qilib, interfaol metodlarning yuqori samaradorligini asoslab beradi. Qosimova va hammualliflar ona tili o'qitish metodikasida imlo va punktuatsiyani nutq o'stirish bilan integratsiya qilish zarurligini ta'kidlaydi⁹⁶.

To'rayeva ona tili darslarida nazorat ishlarini tashkil etishda innovatsion yondashuvlar, jumladan o'yin texnologiyalaridan foydalanish samarali ekanini ko'rsatadi⁹⁷. Shuningdek, so'nggi yillarda chop etilgan ilmiy maqolalarda interfaol metodlar, raqamli vositalar va kreativ mashqlar orqali savodxonlikni oshirish masalalari yoritilgan⁹⁸.

Mazkur adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, an'anaviy usullar bilan cheklanib qolish savodxonlikni oshirishda yetarli emas innovatsion yondashuvlar esa o'quvchilarning qiziqishi va faolligini sezilarli darajada oshiradi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqot aralash metodlar asosida olib borildi. Tadqiqotda Farg'ona va Toshkent viloyatlaridagi umumta'lim maktablarining 7–9-sinflarida tahsil olayotgan 120 nafar o'quvchi ishtirok etdi. O'quvchilar tasodifiy tanlash asosida tajriba guruhi (60 nafar) va nazorat guruhi (60 nafar)ga ajratildi.

Tajriba guruhida quyidagi innovatsion metodlar qo'llanildi:

multisensorli mashqlar (ko'rish, eshitish va harakat faoliyatini uyg'unlashtirish);

interfaol didaktik o'yinlar ("To'g'risini top", "Punktuatsiya labirinti");

raqamli vositalar (imlo tekshiruvchi mobil ilovalar);

o'z-o'zini tekshirish va refleksiya mashqlari.

Nazorat guruhida esa an'anaviy metodlar — diktant, qoida asosida mashqlar va frontal so'rovlar asosida darslar tashkil etildi.

Baholash pretest va posttest usulida amalga oshirildi. Testlar 20 ta imlo va 15 ta punktuatsiya topshirig'idan iborat bo'lib, maksimal 100 ballik tizim asosida baholandi. Tajriba 8 hafta davom etdi. Olingan natijalar Student t-testi yordamida statistik jihatdan tahlil qilinib, farqlarning ishonchliligi $p < 0,05$ darajada aniqlandi.

⁹⁶ Qosimova K., Matchonov S., G'ulomova X. va boshq. Ona tili o'qitish metodikasi. – Toshkent: Noshir, 2009. – 112–115-betlar.

⁹⁷ To'rayeva S. Ona tili darslarida nazorat ishlarini tashkil etish. – Buxoro, 2020. – 78–81-betlar.

⁹⁸ Ona tili darslarida interfaol metodlardan foydalanish. Ilmiy maqola. – 2022. – 34–36-betlar.

Tajriba-sinov ishlari natijalariga ko'ra, tajriba guruhida imlo savodxonligi ko'rsatkichlari o'rtacha 30 foizga, punktuatsiya savodxonligi esa 27 foizga oshgani aniqlandi. Natijalar statistik jihatdan ishonchli bo'lib, innovatsion metodlarning samaradorligini tasdiqlaydi.

Interfaol o'yinlar va multisensorli mashqlar o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirib, xatolar sonining kamayishiga olib keldi. Raqamli vositalardan foydalanish esa o'quvchilarda o'z-o'zini nazorat qilish va xatolarni mustaqil tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirdi⁹⁹. Ushbu natijalar mahalliy tadqiqotlar bilan mos keladi.

Xulosa

Imlo va punktuatsiya savodxonligini oshirishda innovatsion yondashuvlar an'anaviy metodlarga nisbatan yuqori samaradorlikka ega. Multisensorli, interfaol va raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning savodxonligi, motivatsiyasi hamda yozma nutq madaniyatini rivojlantiradi.

O'qituvchilar uchun innovatsion metodlar bo'yicha maxsus treninglar tashkil etish. Ona tili darsliklariga interfaol o'yinlar va raqamli vositalarni integratsiya qilish.

Har bir darsda kamida 10–15 daqiqa innovatsion mashqlarga ajratish. Qishloq maktablarida texnologik ta'minotni yaxshilash. Keyingi tadqiqotlarda innovatsion yondashuvlarning uzoq muddatli ta'sirini o'rganish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shaxmurodova D.A. Boshlang'ich ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalar orqali o'quvchilar savodxonligini oshirish metodikasi: magistrlik dissertatsiyasi. – Qarshi, 2024. – 45–47-betlar.
2. Qosimova K., Matchonov S., G'ulomova X. va boshq. Ona tili o'qitish metodikasi. – Toshkent: Noshir, 2009. – 112–115-betlar.
3. To'rayeva S. Ona tili darslarida nazorat ishlarini tashkil etish. – Buxoro, 2020. – 78–81-betlar.
4. Ona tili darslarida interfaol metodlardan foydalanish // Ilmiy maqola. – 2022. – 34–36-betlar.
5. Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalar. – 2025. – 61–64-betlar.

⁹⁹ Ona tili va o'qish savodxonligi darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalar. – 2025. – 61–64-betlar.